

Hejdánek, Ladislav → Němec, Václav + Kuneš, Jan
Ladislav Hejdánek

jedná se o reakci na tento dokument:Hejdánek, Ladislav → Němec, Václav + Kuneš, Jan

- ◆ korespondence, česky, vznik: listopad 2005 ◆ poznámka: pokračování předchozího Hejdánkova dopisu z 8. listopadu
- ◆ correspondence, Czech, origin: listopad 2005

Vážení kolegové, milí přátelé,

posílám dokončení svých narychlo psaných poznámek k Vaším záznamům. A počítám s vámi, jak dohodnuto, totiž na příští středu, 9.11.05; přijďte co nejdříve dopoledne. Ještě dejte vědět. Doufám, že tentokrát bezpečně najdete cestu; kdyby byl potíže, přijdu Vám naproti, ale ne moc daleko. Autobus zastavuje v Žižkově ulici, pak ještě jede na autobusová nádraží, ale odtamtud to je zbytečně daleko. Ne všechny autobusy však jedou na Žižkovu, musíte si správně vybrat.

Pokračování 1.

- a) Nevím, kdo tu je a odkud ze strany N. citován; já pochopitelně nemám za to, že „k ryzí nepředmětnosti nemáme žádný myšlenkový přístup“; to bych se nepokoušel obhajovat potřebu a možnost „nepředmětného myšlení“. Jde mi ovšem o něco jiného: tradiční (původně řecký) pojmový přístup je jistým způsobem „násilnický“, protože se pokouší se svého „předmětu“ zmocnit, chopit se ho, uchopit jej a „držet“, odtud celá terminologie s tím spojená, která se především přes latinu rozšířila takřka po celé Evropě a odtud dále do světa, kam stále ještě proniká. (Vynechám teď podrobnější odkazy na jazykové prostředky, např. souvislost *capere* – *concupere*, nebo *uchopiti* – *po chopiti*, nebo také *ergreifen* – *begreifen* apod.; můžeme se k tomu třeba vrátit; jde to dost daleko a netýká se to jen etymologie jednoho ohniska. N. sám např. zavádí hned termín „interakce“, což sugeruje, že je možná akce subjektu, zaměřená na „ryzí nepředmětnost“, a to v „odvrácení“ od „předmětného“ světa, což ovšem já chci přinejmenším problematizovat. Ještě se k tomu snad dostaneme později.) Samo slovo „přístup“ už diskusi zatěžuje, jako by pohyb vycházel především od přistupujícího. Právě proto dávám mimořádný důraz na to, že jakákoli akce kteréhokoli subjektu je vždy odpovědí na to „aktivně“ předchází (příčemž ovšem tato „aktivita“ přicházejícího z budoucnosti má jinou povahu než akce subjektu, tj. nesmíme hypostazovat žádný „supersubjekt“ jako její „zdroj“). Myslet „ryzí nepředmětnost“ je zkrátka zapotřebí, a po mém soudu je to možné, ale není naproti tomu možné donucovat ji, aby přicházela a aby se „ukázala“, aby se dala k dispozici našemu přístupu a zkoumání. To znamená, že je možno se jí jen otevřít, že je možno ji jen „přijmout“ – a pak teprve reflektovat, co jsme to vlastně podnikli a proč to nemůžeme chápat jako pouhou svou vlastní spontaneitu, proč tam vždycky musíme shledávat něco, co jsme sami neudělali a co jsme si ani sami nevymysleli.
- b) Přicházení (jednotlivá) ryzí nepředmětnosti není a nemůže být „zásahem do chodu předmětného světa“ (přitom ovšem víme, že ten tzv. předmětný svět je redukující konstrukcí zpředmětňujícího myšlení, ve skutečnosti je plný subjektů a jejich aktivit, a to znamená že tam všude jsou „v akci“ nepředmětné = niterné stránky těch subjektů); přicházejí vždy jen nepředmětné výzvy, ale subjekty jsou vždy nějak, více nebo méně, schopny na takové výzvy „odpovídat“. Takže „vliv“ nepředmětné skutečnosti na chod „předmětného světa“ je vždy vázán na ty subjekty, které se k tomu připraví a onen „vliv“ umožní, zprostředkují a vlastně nastartují prostě tím, že se určitým způsobem zachovají, že něco vhodnějšího nebo méně vhodnějšího podniknou, tj. že uprostřed chodu věcí dají zrod něčemu, co z toho chodu nevyplývá, ale je něčím, co tu nebylo. A takové subjekty to mohou udělat jen v rámci svých „možností“, např. už jen v závislosti na prahu své vnímavosti vůči nepředmětným výzvám (a ovšem na míře své „poslušnosti“ ve výkonu toho, k čemu jsou vyzývány). Pochopitelně, že tu je problém, zda tu je možno předpokládat adresnost určitých výzev přicházejících k určitým subjektům (eventuelně i k typům nebo druhům subjektů), a to vedle onoho „síta“ vnímavosti příslušných subjektů, jímž leccos prostě neprojde. Ale bylo by jistě předčasné se do tohoto problému pouštět, dokud není sdostatek vyjasněno, že „vliv“ nepředmětných skutečností (a speciálně ryzí nepředmětnosti „vcelku“) nemá (a nemůže mít) kauzální charakter, tj. že to není přímo zásah do „předmětné skutečnosti“. (Závěrečných 5 - 6

řádků K-ova odstavce mne udivuje jednak svou terminologií, a ovšem i svou mimoběžností, jak mi to připadá, ač-li ovšem chápu, oč v nich šlo.)

- c) Něco ze zmíněné mimoběžnosti zůstává i na počátku následujícího odstavce (posledního), jehož autorem je K. Nepamatuji se, že bych mluvil o „rozpadlosti“ „světa vůbec“. „Rozpadlost“ totiž sugeruje nějakou jednotu na počátku (nebo alespoň v předchůdné fázi); to však je problém zatím ne(vy)řešený, takže bych mluvil raději o „mnohosti“, pluralitě vnitrosvětých jsoucen-subjektů. Zda tato pluralita vznikla rozpadem čehosi původně (nebo aspoň dříve) jednotného, anebo zda je naopak již jen překonávaným pozůstatkem nějaké původní chaotické mnohosti, která je postupně – ale zatím jen místně – sjednocována díky aktivitě jednotlivých subjektů (na různých úrovních), to bych ponechal na pozdější dobu (v tom nejsou jednotní ani teoretičtí fyzici, když uvažují o Velkém třesku, a to je ještě daleko od filosofického položení otázky). Naše zkušenost, zčásti založená na poznacích vědeckých, ale z větší části na každodenním praktickém ověřování, kterým všichni stále procházíme, svědčí jednak o tom, že svět je mnohostí jednotlivých „věcí“, z nichž některé jsou vnitřně sjednocenými „pravými jsoucnými“, zatímco jiné jsou jen nahromaděním takových „pravých jsoucen“, ale přitom toto nahromadění nemusí mít vždy charakter „pouhé hromady“, v níž tedy nejsou jednotlivá pravá jsoucná jen nahodile iuxtaponována (prostě jen „vedle sebe“), ale mohou vstupovat do nejrůznějších interaktivních vztahů, které mohou být pozorovány a zkoumány. Tak jako se společnost „nerozpadá“ na jednotlivé lidi, tak se ani organismus „nerozpadá“ na jednotlivé orgány nebo i buňky atd., a ani svět vůbec se „nerozpadá“ na atomy a eventuelně subatomární částice a kvanta atp. Téměř lze říci, že opravdu vše souvisí se vším, ale ne každá souvislost (a myslím aktivní, „dějící se“ souvislost) je schopna už eo ipso zakládat vyšší jednotu.
- d) Zajímavá je otázka tzv. „stvoření“ (slovo je ovšem silně historicky zatíženo, ale od toho snad můžeme odhlížet). Nepředmětnost (zejména ryzí nepředmětnost) nemůže (takříkajíc „z principu“) přímo přecházet v předmětnou skutečnost, nýbrž pouze prostřednictvím nejrůznějších subjektů. Tím se však otvírá přinejmenším dvojnásobný problém. Jednak jde o to, jak „vzniká“ subjekt (tj. ten či onen konkrétní subjekt), nebo ještě přesněji formulováno, jak vzniká ona pozoruhodná událost, již se virtuální jsoucné (primordiální) stává jsoucnem reálným a tudíž jak reagujícím na jiná jsoucná, tak takovým, na něž jiná jsoucná reagují. Totiž teprve takové jsoucné, které je samo schopno reagovat na jiná jsoucná, a na které zase jiná jsoucná mohou reagovat, je schopno akcí a tudíž i reakcí. Jestliže se ve vnějším (předmětném) světě skutečností děje jen to, co vykonávají subjekty (nebo co po nich ještě nějaký čas „setrvává“ či přetrvává zásluhou jiných subjektů), musíme si položit otázku po vzniku (zrodu, staří Řekové by řekl FYSIS) subjektů samých. Takový subjekt (každý, tj. konkrétní) totiž nemůže vzniknout zpředmětněním něčeho nepředmětného, i když ovšem bude mít (má) svou předmětnou stránku; není ovšem na tuto předmětnou stránku redukovatelný. Takže tu máme zvláštní, samostatný problém (a já ho dávám do souvislosti s tzv. „vírou“, čímž ovšem myslím něco jiného, než bývá běžné); už jsem o tom několik poznámek kdysi napsal. Akt víry totiž – jak to zatím já myslím – je sice „výkonem“ subjektu, ale zároveň platí, že je naopak pro subjekt přímo konstitutivní. Zatím jsem se pokusil to „řešit“ jakýmsi paradoxem (v jistém navázání na starší, dokonce velmi starý myšlenkový motiv): je cosi „elementárního“ v každém aktu víry, co není „výkonem“ subjektu, nýbrž co vždy znovu subjekt – který se svými akty a jejich výkony vždy znovu ustavuje, pře-stavuje, re-konstituuje a tedy mění – vposledu konstituuje; a aby právě tento konstitutivní akt mohl být přiřazen konkrétnímu subjektu, musí mu být jaksi „započten“. To znamená, že tento základní, fundující akt nemůže být tak docela v „moci“ subjektu. – Až do tohoto podivného momentu se mi složil, zavinul, smrskl problém „stvoření“ v tom nejzákladnějším významu. To ovšem není význam „vyčerpávající“.
- e) Odedávna se ovšem „stvořením“ myslí stvořenost vnitrosvětých skutečností a vposledu světa samého. Zde nastupuje nutno rozboru našich zkušeností především ze světa živých bytostí (teprve odtud se pak můžeme pokoušet extrapolovat do roviny jsoucen „před-živých“ a případně

„hromad“). Mám za to, že svět se „děje“ tak, jak jej utváření vnitrosvětne subjekty (které ovšem představují zevnitř zakládanou a udržovanou jednotu, tj. mají nitro, jímž jsou jakoby svými kořeny zakotveny ve světě nepředmětnosti). Aby něco takového subjekty mohly dělat, musí být především samy „reálné“ (užívám toho slova ve smyslu obdobném tomu, jak ho užívají fyzici v protívě k „virtuálním“), tj. musí jak svou vlastní vnější stránku, tak své tak či onak „přivlastněné“ okolí budovat z neméně „reálného“ materiálu (obvykle nižších subjektů). A už to představuje jisté „omezení“ či „vymezení“ toho, jak a v jakém smyslu můžeme mluvit o stvoření. Abych to neprodlužoval: jestliže naše dnešní poznatky vedou k závěru, že vývoj živých bytostí (nejnižších, ale také rostlin a živočichů) trval snad až 4 miliardy let, znamená to, že to asi o moc rychleji prostě nešlo. Trvalo to tak dlouho, protože to rychleji a lépe ony nejrůznější druhy subjektů zajistit nedokázaly. A bez nich to nebylo možné.

- f) Nemovil bych o „imanenci nepředmětnosti v subjektech“, neboť imanence říká, že ona „nepředmětnost“ je v nich uzavřena. Něco podobného nelze platně vyslovit ano o „imanenci předmětnosti v subjektech“, i když tam by to bylo snad o trochu lépe zdůvodnitelné. Po předmětné stránce je nepochybně každý (reálný) subjekt maximálně interesován na tom, aby si vymezil hranice svého těla (odtud třeba tzv. imunitní reakce). Ale ty hranice musí nejen ustavičně obnovovat a udržovat, ale dokonce vždy znovu překračovat a narušovat (např. tím, že přijímá potravu). Naproti tomu ve vztahu k nepředmětnému světu to má subjekt na jedné straně nesnadnější (vždyť kdo by se nebál, když lev řve, a kdo by neprorokoval, když velí Panovník Hospodin?), a na druhé straně je k tomu, aby byl sám sebou a převzal svou vlastní odpovědnost, přímo volán (už jen tou adresností výzev). Mluvit tedy o imanenci nepředmětnosti v subjektu je zcela nepřiměřené: nepředmětnost prostě pro každý subjekt je výzvou k tomu, aby něco vykonal – a konat to může jen tak, že se celou bytostí obrátí do „předmětného“ světa, takříkajíc „ve jménu“ oněch nepředmětných výzev, které nemůže a nesmí zpředmětňovat, tj. učinit z nich „předměty“ (např. svého zkoumání), nesmí je mít „před sebou“, nýbrž jen „za sebou“ a „mimo sebe“. – A ten spinozismus, leibnizovství a hegelianismus nechte stranou. Něco z toho si můžeme vzít, bude-li se to hodit, ale nikdy ne vše. „Jejich“ vnitřní logika pro mne není závazná; mám svou vlastní. „Donekonečna učené univerzum“ – to mi zní naprosto absurdně a cize. „Univerzum“ je mnoha subjekty ve společném úsilí vždy znovu propojovaný a sjednocovaný pluralitní svět – ve smyslu „ad unum vertere“: ale to „unum“ není žádnou fakticitou, ani jen jednou stránkou fakticity, nýbrž je to jen směr vývoje (tedy ani „úběžný bod“, jak o něm mluví třeba geometrie). To „unum“ je výzva, a to nepředmětná. Možná je to kus našeho „poslání“, naší „poslanosti“.

Tak, pánové, teď jsem si to trochu zjednodušil, protože to chci rychle odeslat. Zase to po sobě nebudu číst, snad to přežijete. A těším se na Vás. Jenom nezaručuju, že budu v přijatelné kondici; v poslední době to nebývá nejlepší.

Poznámka:

- a) = k)
- b) = l)
- c) = m)
- d) = n)
- e) = o)
- f) = p)

Se srdečnými pozdravy L v H .

